

ΙΣΤΟΡΙΑ:

Ὁ Μωάμεθ καὶ τὸ Κοράνιον, σύντομος φιλολογικὴ
πραγματεία ὑπὸ Κ. Κ.

§. 1.

Βίος τοῦ Μωάμεθ.

Εἰς τὴν πόλιν Μέκκαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς πετραίας Ἀραβίας, ἐγεννήθη περὶ τὸ ἔτος 570 νέας θρησκείας ἀρχηγέτης ὁ Μωάμεθ (α). Ἄν καὶ ἀπὸ λαμπροῦ γένους ὁρμώμενος, ἀπὸ τῆς φυλῆς τῶν Κορεΐσχιτῶν, τῶν ἡγεμονευόντων τῆς Μέκκας, δὲν παρέλαβεν ὅμως ἄλλην κληρονομίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀβδαλάχ, πρόωρα ἀποθανόντος, εἰ μὴ πέντε καμήλους, καὶ δοῦλόν τινα Αἰθίοπα. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ἀβὺ Ταλέβ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἀνεδέχθη τοῦ παιδὸς τὴν ἀνατροφὴν, τὸν ἤσκησεν εἰς σωματικὰς καὶ πολεμικὰς ἀσκήσεις, καὶ τὸν ἐγύμνασεν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐνδοξότατον ἐπιτήδευμα διὰ τὴν ἐμπορικωτάτην πασῶν τῶν τῆς Ἀραβίας πόλεων Μέκκαν. Ἐπιστημονικὴν, ἥ καὶ ἀπλῶς γραμματικὴν παιδείαν δὲν ἔλαβε παντάπασι ὁ Μωάμεθ· διότι, ἂν καὶ οἱ Ἀραβες ἡγάπων πρὸ πολλοῦ ἤδη τὴν ποίησιν, τὴν ῥητο-

(α) Τὸ ὄνομα αὐτοῦ λέγεται κυρίως ἀραβιστὶ Μουχαμμέδ ἢ Μοχριμμέδ, σημαῖνον εὐχὴν, ἐπιθυμίαν τῶν ἐθνῶν· ὅθεν ἔπειτα οἱ μὲν Ἕλληνες ἐσχημάτισαν τὸ Μωάμεθ· οἱ δὲ λοιποὶ Εὐρωπαῖοι, τὸ Mahomet.

ρικὴν, τὴν πάτριον ἱστορίαν, καὶ τὴν ἀστρονομίαν, ἐγυμνάσθησαν ὁμῶς εἰς ταῦτα πάντα ἐκ τῆς ἀπὸ στόματος παραδόσεως. Ὀλίγοι "Αραβες ἤξευραν τότε ν' ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι· καὶ μάλιστα ἡ ἀραβικὴ γραφὴ κατὰ μὲν τινὰς εὗρέθη μικρὸν πρὸ τοῦ Μωάμεθ· κατὰ δὲ ἄλλους πάλιν, ὅτε οὗτος ἦτο δέκα πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν· καὶ οἱ εὐχρηστοὶ δὲ τὴν σήμερον ἀραβικοὶ χαρακτῆρες εἶναι τοῦ Μωάμεθ μεταγενέστεροι. Κατὰ τὴν κοινὴν λοιπὸν γνώμην τῶν Ἀράβων, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, ὁ Μωάμεθ οὐδεμίαν γνῶσιν εἶχε τῆς τέχνης τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν· ὥστε παντελῶς οὕτως ἀπαίδευτος, ἀπῆλθε πολλάκις μετὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Συρίαν, καὶ διεκρίθη ποτὲ εἰς τινὰ οἰκεῖον τῆς πατρίδος αὐτοῦ πόλεμον, τιμώμενος, προσέτι καὶ δι' ἄλλα φυσικὰ προτερήματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων γοητευθεῖσα ἐμπόρου τινὸς χήρα, ἡ Χαδιδοῶ, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν τὰς ἐμπορικὰς αὐτῆς ὑποθέσεις, καὶ μετ' ὀλίγον ὕστερον, εὐγνωμονοῦσα διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ καλὴν αὐτῶν διαχείρισιν, συνεζεύχθη μετ' αὐτοῦ καὶ εἰς γάμον, τεσσαρακοντούτης μὲν ἐκείνη, εἰκοσιπενταετοῦς δὲ αὐτοῦ ὄντος.

Δέκα πέντε ἐτῶν ὅλον διάστημα ἀποσιωπᾷ ἡ βιογραφία αὐτοῦ, καὶ δένμας παρίσταται ὁ Μωάμεθ ἔκτοτε πλέον, εἰ μὴ κατὰ τὸ μ. ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ (περὶ τὸ 610), ὅτε ἀνεφάνη νέας θρησκείας διδάσκαλος. Ἐν τοσούτῳ δὲ εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι καὶ ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα δὲν μετέβη πλέον ἐμπορικὰς ἐργασίας, ἀλλ' ὅτι ἀφιερώθη εἰς βαθείας περὶ θρησκείας θεωρίας· καθότι ἐκ νεότητος ἤδη ἐφαίνετο ἔχων κλίσιν περὶ θρησκευτικὰς σκέψεις, συνεθίζων κατ' ἔτος, τὸν μῆνα ῥαμαδὰν, ν' ἀπέρχεται εἰς τι παρὰ τὴν Μέκκαν σπήλαιον, καὶ νὰ διατρίβῃ ἐκεῖ μονήρης πολὺν χρόνον. Πότε δὲ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ ἡ ἰδέα νὰ συστήσῃ νέαν θρησκείαν· πόθεν, μεταξύ εἰδωλολατρουῦντος ἔθνους ζῶν, ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶς διὰ τοῦ προφητικοῦ χαρακτῆρος ἐσπούδασε νὰ ἐπισπάσῃ εἰς ἑαυτὸν προσωπικὴν μεγαλειότητα· ταῦτα πάντα εἶναι ζητήματα, τὰ ὅποια μόνον ἐξ εἰκασίας δύνανται νὰ λυθῶσιν. Ὅτι ἀπαίδευτος καὶ ἀγράμματος "Αραψ συνέλαβεν

ὑψηλὴν τινα ἰδέαν περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὗρηκεν εἰς αὐτὴν ὕλην μεγάλων σχεδίων, δὲν εἶναι τοσοῦτον πιθανόν· ὅτι δὲ πάλιν διελογίσθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, νὰ καταλύσῃ δηλονότι τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ νὰ εἰσαγάγῃ καθαρωτέραν διδασκαλίαν διὰ γοητείας καὶ ἀπάτης, εὐκόλως ἐρμηνεύεται ἐξ ἄλλων ὁμοίων κατὰ καιροὺς εἰς τὴν ἱστορίαν φανέντων αἰρεσιαρχῶν, καὶ νέων δογμάτων εἰρηγητῶν.

Ὁ Μωάμεθ ἤρχισε τὴν ὑποτιθεμένην προφητικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν τὸ μ.΄ τῆς ἡλικίας ἔτος· καὶ πρώτην μὲν ἐκέρδησεν εἰς τὸ νέον δόγμα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Χαδιδσάν, κοινωνήσας εἰς αὐτὴν συνδιάλεξιν τινα μετὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, διὰ τῆς ὁποίας ἐκπρόχθη ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ (α). ἔπειτα δὲ τὸν δεκαετῇ αὐτοῦ ἐξάδελφον Ἀλῆρ, τὸν δοῦλον Ζεῖδ, τὸν Ἀβουδέκερ, ἄνδρα σεβασμί-

(α) Ὁ περίβλεπτος ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος Ἀραψ Ἰσμαήλ Ἀβουλφέδας (ἀποθανὼν τὸ 1333 ἔτος) εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, *De vita et rebus gestis Mohammedis*, οὕτως ἱστορεῖ (κεφ. 7.) ταύτην τὴν συνδιάλεξιν. Ὁ Θεὸς ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Μωάμεθ ἔρωτα πρὸς τὸν μονήρη βίον· ὅθεν διατρίβων μόνος εἰς τὸ παρὰ τὴν Μέκκαν σπήλαιον, εἶδε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (τὸ μ.΄ τῆς ἡλικίας) ἐμφανισθέντα εἰς αὐτὸν διὰ νυκτὸς τὸν ἄγγελον Γαβριήλ, ὅστις τὸν διέταξε ν' ἀναγνώσῃ· ἀφοῦ δὲ ὡμολόγησεν, ὅτι δὲν ᾔξευρε ν' ἀναγινώσκῃ, εἶπεν ἔπειτα πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· « ἀνάγνωθι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου σου, τοῦ δημιουργήσαντος τὰ πάντα· ἀνάγνωθι, καὶ ὕμνησον τὸν κύριόν σου, τὸν δεῖξαντα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν χρῆσιν τῆς γραφίδος, καὶ τὸν διδάξαντα αὐτὸν ὅτι δὲν ᾔξευρεν. » Ἐπαναλαβὼν ὁ Μωάμεθ τοὺς λόγους τούτους, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν ἀρχὴν τοῦ 96 κεφαλαίου τοῦ Κορανίου, ἤκουσε φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ, λέγουσαν· « Ὁ Μωάμεθ, σὺ εἶσαι ὁ παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένος, καὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄγγελος Γαβριήλ. » Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Μέκκαν, διηγήθη τὸ συμβῆναι εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἣτις τὸν ἐβεβαίωσεν ἀμέσως μεθ' ὅρκου, ὅτι θέλει γεῖναι ὁ προφῆτης τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους. Ἐτέλεσεν ἔπειτα ὁ Μωάμεθ τὴν συνήθη προσευχὴν, καὶ περιτλήθεν ἐπτάκις τὴν καάβα, παλαιὸν τινα ναὸν τῆς Μέκκας, ὅστις κατὰ τὰς ἀγγελίας τῶν Ἀράβων λέγεται ὅτι ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Ἀδραμ καὶ τοῦ Ἰσμαήλ, καὶ ἔκτοτε ἔδλεπε τὴν νύκτα θείας ὀπτασίας.

ου χαρακτήρος, καὶ μεγάλην δύναμιν ἔχοντα, ὅστις συνεφείλκυσε μεθ' αὐτοῦ καὶ δέκα τῶν προϋχόντων τῆς Μέκκας πολιτῶν. Πάντες οὗτοι ἐδιδάχθησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ *ιαλάμ* (τουτέστι τῆς σωτηρίας, ὡς ἐπωνομάσθη ἡ νέα θρησκεία), ὅστις ἐθεωρεῖτο διακοίνωσις τοῦ θεοῦ θελήματος διὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ.

Ἐπὶ τριῶν ὁλοκλήρων ἐτῶν ἡ πρόοδος τοῦ προσηλυτισμοῦ τοῦ Μωάμεθ ἐγένετο μικρά καὶ βραδεία· κατὰ δὲ τὸ δ' ἔτος προσεκάλεσεν ὁ Μωάμεθ πάντας τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ εἰς κοινὸν συμπόσιον, διεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὴν προφητικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν, καὶ τοὺς ἠρώτησε, τίς ἐξ αὐτῶν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ βεζίρου, ἢ τοῦ πρώτου ὑπουργοῦ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην πάντες ἐσιώπησαν, ἕως οὗ ὁ νεανίας Ἀλῆς, ὅλος ἐνθουσιῶν, ὑπεσχέθη, ὅτι ἀποφασίζει νὰ κατατροπώσῃ πάντα τινὰ, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ ν' ἀντισταθῇ πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ. Ματαίως ἐζήτησεν ὁ Ἀβὺ Ταλέβ ν' ἀποτρέψῃ ἀμφοτέρους ἀπὸ τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ἂν καὶ μὴ κατὰ πάντα τῆς μωαμεθανικῆς διδασκαλίας ὁπαδός, ἐχρησίμευσεν ὁμως εἰς αὐτὴν πολὺ· καθότι ἐπροστάτευσεν τὸν Μωάμεθ κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ παρείχεν εἰς αὐτὸν ἐν καιρῷ κινδύνων καταφύγιον. Πολλάκις ἐφόρμησαν ἐπὶ τὸν Μωάμεθ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ μεταβάλλῃ κατοικητήριον· ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἴσχυσεν αὐτὸς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια δόγματα καὶ αὐτοὺς τοὺς πικροτάτους αὐτοῦ ἐχθρούς. Μεγάλην δὲ ζημίαν ἔπαθε τὸ δέκατον ἔτος τῆς προφητικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβὺ Ταλέβ καὶ τοῦ τῆς πιστῆς Χαδιδσᾶς· ὅθεν καὶ τῆς προστασίας αὐτῶν ἐστερημένος, ἀπῆλθε πρὸς καιρὸν τινα εἰς τὴν πόλιν Ταυέφ· τούναντίον δὲ εὑρῆκε μεγάλην βοήθειαν εἰς τοὺς προσκυνητάς, τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν καάβαν, καὶ ἐκέρδησεν ἐκ τῶν ἐκεῖ γειτνιαζουσῶν φυλῶν πολλοὺς ὁπαδούς. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους τίθεται ἡ περίφημος τοῦ Μωάμεθ νυκτερινὴ πορεία ἐπὶ τοῦ κτήνους βοράκ εἰς τὸν οὐρανόν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ (α).

(α) Οἱ μωαμεθανοὶ διδάσκαλοι διεφάνον πρὸς ἀλλήλους, λέγει ὁ Ἀ-

Τὸ δωδέκατον ἔτος ἐξηπλώθη ἡ διδασκαλία τοῦ ἰσλάμ καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Γαθρεῖ (τῆς ὕστερον Μεδίνης), ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι ὤμωσαν εἰς τὸν Μωάμεθ πίστιν, καὶ ὑπεσχέθησαν, ὅτι θέλουν συμπράξει μετ' αὐτοῦ. Τότε δὲ ἀπεφάσισεν ὁ Μωάμεθ νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· ἀλλ' οὗτοι, ἔτι μᾶλλον

δουλοφέδας (de vita etc. Moham. cap. 18.), ἂν ἔκαμε τὴν πορείαν ταύτην σωματικῶς, ἢ ἂν ἦτον ἀπλῶς νυκτερινὴ ὀπτασία· ἀλλὰ, ἂν καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ γυνὴ ἦτο τῆς δευτέρας ταύτης γνώμης, οἱ πλεῖστοι ὁμῶς ἐπρέσβευαν τὴν πρώτην. Ὅπως ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Μωάμεθ ἤθελε διὰ ταύτης τῆς διηγήσεως, τῆς ὁποίας μνημονεύει καὶ τὸ κοράνιον (εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 17. κεφ.), νὰ διαδώσῃ ὑψηλὰς ἰδέας περὶ ἑαυτοῦ. Ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, ἐνδεδυμένος μαργάρινον ἐνδυμα, καὶ φέρων ἐπὶ τοῦ μετώπου πλάκα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο γεγραμμένος· « οὐδεὶς ἄλλος Θεὸς ὡς πᾶρχει πλὴν τοῦ Θεοῦ· ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης αὐτοῦ (λεῖτ λαχίλ » ἀλλὰ, Μωχαμμεδὲ ῥεσουϊλά)· » τὸν ἐξύπνισε, καὶ τὸν ἀνεβίβασεν ἐπὶ λευκὸν ἵππον, ὅστις πρὸς τὰς ἄλλας ιδιότητας εἶχε καὶ τὸ δῶρον τῆς λαλιᾶς, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη, ὅτι διὰ πρεσβειῶν αὐτοῦ θέλει συμμετάσχει τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, καὶ εἰσελθεῖ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον. Ὁ ἵππος οὗτος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, ἔφερε τὸν Μωάμεθ μετὰ ὑπερβολικῆς ταχύτητος εἰς τὸν πρῶτον, τὸν δεύτερον, καὶ κατ' ὁλίγον τελευταῖον εἰς τὸν ἔβδομον οὐρανόν. Ἐνταῦθα τὸν ἀφῆκεν ὁ Γαβριήλ, καθότι δὲν ἦτον εἰς αὐτὸν συγκεχωρημένον νὰ πλησιάσῃ, καὶ τὸν παρέλαβεν ὁ ἄγγελος Ἀσραφὴλ, ὁ βασιτάζων τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ· ὁ θρόνος δὲ οὗτος περικυκλοῦται πανταχόθεν ὑπὸ ἀγγέλων, καὶ ὑπ' αὐτὸν ῥέουν τέσσαρες ποταμοί, μεταξύ τῶν ὁποίων συναριθμεῖται καὶ ὁ Νεῖλος. Ἐνὸςψ ὥμίλει ὁ Μωάμεθ μετὰ τοῦ Θεοῦ, οἱ ἄγγελοι ἐψάλλαν, ὅτι « οὐδεὶς ἄλλος Θεὸς ὑπάρχει πλὴν τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ Μωάμεθ εἶναι ὁ δοῦλος » καὶ ὁ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ. » Ὁ Μωάμεθ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, ὥς τοσοῦτοι ἄλλοι σεβάσμιοι ἄνδρες ἔλαβαν, καὶ ὁ Θεὸς συγκατένευσεν εἰς αὐτὸν, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ οὐδέποτε θέλει χωρισθῇ εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Ἐξελλθόντα δὲ τοῦ ἑβδόμου τούτου οὐρανοῦ, παρηκολούθησεν αὐτὸν πάλιν ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τὸν παράδεισον, καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα κατέβησαν πάλιν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἵππου εἰς τὴν Μέκκαν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν διηγέθη ὁ Μωάμεθ δημοσίᾳ τὴν νυκτερινὴν αὐτοῦ πορείαν· καὶ οἱ μὲν ἐναντίοι αὐτοῦ τὸν ἐκκήρυξαν ψεύστην· ἡ δὲ ὁμολογία τοῦ Ἀβουβέκερ, ὅτι πάντα, ὅσα ἀναγγέλλει ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἦναι ἀληθῆ, τὸν ἐδοκίμησε πολὺ, ἂν καὶ τινες τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ τὸν ἐγκατέλειψαν.

παροξυνθέντες, ἐσυμφώνησαν νὰ τὸν θανατώσωσι· πληροφορηθεὶς ὁμῶς ἐκεῖνος περὶ τοῦ [προκειμένου κινδύνου, ἀφῆκεν, ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀβουβέκερ ἀκολουθούμενος, τὴν Μέκκαν, καὶ ἐκρύβη οὐχὶ μακρὰν αὐτῆς, εἰς τι σπήλαιον, ὅπου διέμεινεν ἄγνωστος τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἔφθασεν ἔπειτα εὐτυχῶς, ἂν καὶ μὴ παντάπασι χωρὶς κινδύνου, εἰς τὴν Μεδίναν. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ Μωαμεθανοὶ ἀρχίζουσι τὴν χρονολογίαν αὐτῶν, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *εἰγίρα* (ἢ, ὡς ἀραβιστὶ προφέρεται, *χεδσρά*, τουτέστι, *φυγή*), ἥτις ἀριθμεῖται ἀπὸ τῆς 16 ἰουλίου τοῦ ἔτους 622.

Εἰς τὴν Μεδίναν εὗρηκεν ὁ Μωάμεθ εἰλικρινῇ ὑποδοχὴν, καὶ ἐνδυθεὶς ἐνταῦθα τὴν ἡγεμονικὴν καὶ ἱερατικὴν ἐξουσίαν, ἐνυμφεῖσθαι τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀβουβέκερ *Αεῖσσάν*, καὶ ἐκήρυξεν, αὐξανομένου πάντοτε ἐπὶ τὸ μείζον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν, τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴν ἰδίαν διδασκαλίαν διὰ τοῦ ξίφους (α). Ἡ ἐλπὶς εἰς λαφυραγωγίαν ἠρέθισεν ἔτι μᾶλλον τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ· ὅθεν καὶ τὸ πρῶτον πολεμικὸν αὐτῶν κατόρθωμα ἦτο νὰ συλλάβωσι πλουσίαν τινὰ συνοδίαν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν οὖσαν τοῦ Ἀβὸς *Σοφιάν*, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Κορεῖσχιτῶν, καὶ φρουρουμένην ὑπὸ πολυαριθμοῦ φυλακῆς. Ὁ Μωάμεθ ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν μετὰ ὀλίγων ἀνθρώπων εἰς τὴν κοιλάδα *βαδέρ*, συνεκρότησε πρὸς αὐτοὺς μάχην, τοὺς ἐνίκησε, καὶ ἀπῆγαγε μεθ' ἑαυτοῦ αἰχμαλώτους τινὰς καὶ λεῖαν πολλήν. Καὶ ἄλλας δὲ τοιαύτας πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς· ἀλλὰ τὸ γ' ἔτος τῆς εἰγίρας ὁ Ἀβὸς *Σοφιάν* ἐφώρμησε μετὰ 3000 πολεμιστῶν τὸν Μωάμεθ, ἔχοντα περὶ αὐτὸν μόνον 950 ἀνθρώπους, κατὰ τὸ ὅρος Ὀχοῦδ, πλησίον τῆς Μεδίνης· πεισματικὴ μάχη συνήφθη πρὸς ἀμφοτέρα τὰ μέρη,

(α) Οἱ μωαμεθανοὶ συγγραφεῖς λέγουσι, ὅτι εἰς τὸν Μωάμεθ δὲν ἦτο κατ' ἀρχὰς συγκεχωρημένον νὰ κάμνῃ πόλεμον, ἀλλὰ νὰ φέρῃ μόνον τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν Θεόν, καὶ ν' ἀντιτάσῃ εἰς τοὺς διωγμοὺς ὑπομονήν· τῶρα δὲ, ὅτε οἱ Κορεῖσχιται ἐδλασφῆμουν αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ ἐξηλεγγαν ψευδῇ τὸν προφήτην αὐτοῦ, καταθλίβοντες τοὺς πιστοὺς ὁπαδοὺς, συγκατένευσεν ὁ Θεός, καὶ τὸν ἐσυγχώρησε νὰ μεταχειρισθῇ κατ' αὐτῶν τὰ δ-πλα, καὶ νὰ πορισθῇ καὶ ἄλλοθεν ποθεν βοήθειαν.

καθ' ἣν ὁ ψευδοπροφήτης, πληγωθεὶς, μόλις ἐδυνήθη νὰ διασώσῃ τὴν ζωὴν. Ἡ περίστασις αὕτη ἐκλόνησε κατὰ φυσικὸν λόγον τὴν ὑπόληψιν ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσα ὑπόσχεσις ἔμελλε νὰ χορηγήσῃ τὴν νίκην· ἐν τοσούτῳ ὅμως ἀποδοὺς τὴν αἰτίαν εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν Μουσουλμάνων, ἐπέτυχεν, ἐπαγγελ-
 λόμενος εἰς τοὺς πεσόντας παράδεισον, παρεσκευασμένον πάσας τὰς ἐπιγεῖους ἡδονάς, ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν κλονουμένην ἐμπιστο-
 σύνην, τῆς ὁποίας ἔλαβε χρεῖαν τὸ ἐφεξῆς ἔτος (625), ὅτε ὁ Ἄβου Σοφιὰν ἐφάνη ἐμπροσθεν τῆς Μεδίνης μετὰ 10000 ἀνθρώπων. Ὁ Μωάμεθ περιωρίσθη φρονίμως εἰς τὴν ὑπεράσπισιν· ἀλλ', ἀφοῦ με-
 τὰ εἰκοσαήμερον πολιορκίαν οἱ ἐχθροὶ, διχονοήσαντες πρὸς ἀλλή-
 λους, διεσκορπίσθησαν, ἔτρεψε τοὺς ἑαυτοῦ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα θείας
 τινὸς διαταγῆς, κατὰ τῆς ἰουδαϊκῆς φυλῆς Κορεΐδχα, ἥτις μετέ-
 στη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· μετὰ εἴκοσι πέντε ἡμέρας ἡγαγέ-
 σθησαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ παραδώσωσι τὸ ὀχυρώτατον αὐτῶν φρού-
 ριον εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ, ὅστις ἐξεδίκησεν αἱματωδεστά-
 τιν ἐκδίκησιν, φονεύσας περίπου 700 ἄνδρας, καὶ αἰχμαλωτίσας
 τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα. Μετ' ὀλίγα ἔτη ὕστερον ἐκυρίευσεν καὶ
 τὴν Χαϊβάρ, τὴν μητρόπολιν τῆς κατὰ τὴν Ἀραβίαν ἰουδαϊκῆς
 δυνάμεως, καὶ οὕτως ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν δυστυχῆ τοῦτον
 λαόν.

Καὶ ὅσους μὲν φόνους ἔπραττε, καὶ ὅσας ὀμότητας ἐξήσκει κα-
 τὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ἐδικαιολογοῦντο
 πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ ἐκ τῆς νομιζομένης θείας ἀποστολῆς·
 σκανδαλωδεστάτη ὅμως ἔπρεπε νὰ φάνῃ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ παρά-
 θασις πάσης δικαιοσύνης καὶ σεμνοπρεπείας, τὴν ὁποίαν κατεπά-
 τησε διὰ τὸν πρὸς τὴν Ζεϊράβ, τὴν γυναῖκα τοῦ ἀπελευθερωθέν-
 τος καὶ υἱοθετηθέντος δούλου αὐτοῦ Ζεῖδ, ἔρωτα, λαβὼν αὐτὴν
 ἀναφανδὸν εἰς γυναῖκα, καὶ μηδὲν φροντίσας περὶ συγγενικοῦ βαθ-
 μοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Ἀραβες ἕως τότε ἐτήρουν θρησκευτικώτατα.
 Αὕτη δὲ ἡ πρὸς τὸ γυναικεῖον φύλον ἀδυναμία τοῦ Μωάμεθ πηξά-
 νετο πάντοτε, ὅσον πλειοτέραν δόξαν ἀπέλαυε· παρὰ τὰς πολυα-

ρίθμους γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἐρύλαττεν εἰς τὸν γυναικωνίτην, παρεδίδοτο ἐν παρόδῳ καὶ εἰς ἄλλους ἔρωτας, δικαιολογῶν αὐτοὺς διὰ προσθήκης νέων κεφαλαίων εἰς τὸ κοράνιον.

Ἡ διδασκαλία δὲ αὐτοῦ καὶ ἡ περὶ τὴν νέαν θρησκείαν δόξα ἐξηπλοῦτο πάντοτε περαιτέρω εἰς τὰς ὁμήρους φυλάς, καὶ τὸ ἔβ-δομον ἔτος τῆς εἰγίρας προσεκάλεσαν ὁ Μωάμεθ πρὸς ὑποδοχὴν τῆς εἰς αὐτὸν γενομένης νέας ταύτης ἀποκαλύψεως τοῦ θείου νόμου πάντας τοὺς ἐπισήμους περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας, καὶ μάλιστα τὸν Χοσροῦν, βασιλέα τῆς Περσίας, τὸν Ἡράκλειον, αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Μοκαυκάν, ἔφορον τῶν βασιλικῶν προσ-όδων τῆς Αἰγύπτου, τὸν βασιλέα τῆς Αἰθιοπίας, καὶ ἄλλους τῶν διαφόρων τῆς Ἀραβίας χωρῶν ἡγεμόνας. Ἐκ τούτων δὲ οἱ μὲν ἀ-πωτέρω ὄντες, καὶ ἰσχυρότεροι, ὀλίγην προσοχὴν ἔδωκαν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ (α). οἱ δὲ πλησιέστερον κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἀ-σθενέστεροι, ἀκούοντες τὴν δύναμιν αὐτοῦ αὐξανομένην, δὲν ἔμεναν ἀδιάφοροι πρὸς τὰ ὄπλα αὐτοῦ. Κατ' ἐξοχὴν δὲ πολλοῦ λόγου ἄ-ξιον δι' αὐτὸν ἦτο νὰ μὴ μένη πλέον ἐξόριστος τῆς Μέκκας, τῆς ἱερᾶς πόλεως, πρὸς τὴν ὁποίαν διευθύνετο ἐξαιρέτως ἡ λατρεία τῶν Ἀράβων. Ἐντεῦθεν παρέστη εἰς τὴν Μέκκαν ἐπὶ κορυφῆς 1400 ἀν-

(α) Οὕτως, ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐξέσχιζε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μωά-μεθ, ὀνομάσας αὐτὸν δαῦλον αὐτοῦ, καὶ ἐπιτρέψας εἰς τὸν στρατηγὸν αὐ-τοῦ κατὰ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν νὰ στείλῃ πρὸς αὐτὸν τὸν ταραξίαν τοῦ-τον· ἄλλ', ἐπειδὴ ὁ Μωάμεθ ἔμαθεν ἐξ ἀποκαλύψεως, ὅτι ὁ Χοσροῦ μέλ-λει νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, καὶ ἡ βασιλεία νὰ καταλυθῇ ταχέως, καὶ ἀνῆγγειλε τοῦτο εἰς τὸν στρατηγὸν, διατάσσων αὐτὸν νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν νέαν θρησκείαν, ὑπήκουσεν οὗτος μετ' ἄλλων Περσῶν, ὄντων εἰς τὴν Ἀραβίαν, διότι εἶδε πληρωθεῖσαν τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην. — Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ταύλ' ἀχιστον εὐγενικὴν ἀπάντησιν, καὶ ἐπεμ-ψε πολύτιμα δῶρα· τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ Μοκαυ-κάς, Ἰακωβίτης ὢν τὸ δόγμα· ὁ Ν α γ ι α σ ῖ, ἡ Ἀ σ σ α μ α ς, βασιλεὺς τῆς Αἰθιοπίας, ὅστις πρὸ τινος καιροῦ εἶχε παραδεχθῇ τὴν πίστιν τοῦ Μω-άμεθ, προσφυγόντων ὁπαδῶν τινων τούτου εἰς τὸ βασίλειον αὐτοῦ, ἐφρόν-τισε τῶρα νὰ ἐξαπλώσῃ αὐτὴν ἔτι περαιτέρω. Abulfeda de vita etc. Moham. c. 46.

δρῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰρηνικῶς τὸν ναὸν αὐτῆς· οἱ Κορεῖσχιται ὅμως ἠθέλησαν κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν ἀντισταθῶσιν· ἀλλ' ὕστερον ἔκαμαν πρὸς ἀλλήλους δεκαετῇ ἐνεχειρίαν, καὶ οὕτω τὸν ἐσυγχώρησαν νὰ εἰέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς, καὶ νὰ περιέλθῃ αὐτὸν ἐπτάκις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἦτο νὰ ἐξουσιάζωσι τὴν Μέκκαν, μετεχειρίσθη ὁ Μωάμεθ τὸ ἔτος 629 πρόφασιν, ὅτι οἱ Κορεῖσχιται παρέβησαν τὰς συνθήκας, ἃν καὶ οὗτοι ἐζήτησαν κατὰ παντοίους τρόπους νὰ ὑπερασπισθῶσι, καὶ ὥρμησε κατὰ τῆς Μέκκας, ἐπάγων 10000 ἀνδρῶν στράτευμα. Εἰς ὀλίγου χρόνου διάστημα κατέστη κύριος τῆς πόλεως, καὶ ἐκήρυξε τοὺς κατοίκους αὐτῆς, τοὺς μέχρι τοῦδε πικροτάτους αὐτοῦ ἐχθροὺς, ἐλευθέρους, θυσιάσας μόνον ἑξ ἀνδρῶν καὶ τεσσάρων γυναικῶν τὴν ζωὴν. Τὸ πρῶτον δὲ ἔργον, τὸ ὁποῖον, καθυποτάξας τὴν Μέκκαν, ἔπραξεν εἰς αὐτήν, ἦτο νὰ περιέλθῃ ἐπὶ τῆς καμῆλου αὐτοῦ ἐπτάκις τὴν καάβαν, καὶ νὰ ἐγγίσῃ εὐλαβέστατα διὰ τῆς ράβδου τὴν γωνίαν τοῦ ἐν αὐτῇ κειμένου μέλανος λίθου, ὅστις ἐλέγετο ὅτι κατεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ ἐξ οὐρανοῦ λευκός, καὶ νὰ καταστρέψῃ πάντα τὰ εἰδωλα, ἀριθμούμενα περίπου 360.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν τὸ ἔτος τῶν πρεσβειῶν, ἐπειδὴ πλῆθος ἀραβικῶν φυλῶν ἐπροθυμήθησαν δι' ἀπεσταλμένων ν' ἀναγγείλωσι τὴν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν, καὶ τὴν πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ δόγματα ἐπιστροφὴν αὐτῶν. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεφάσισεν ὁ Μωάμεθ, ἔχων 30000 στρατοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων 10000 ἦτον ἱππικόν, νὰ προκαταλάβῃ τὰ ἐχθρικά σχέδια τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Ἐστράτευσε λοιπὸν εἰς τὴν Συρίαν μέχρι τοῦ Ταβούκ, κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου πρὸς τὴν Δαμασκὸν, καὶ ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Μεδίναν, ἀρκεσθεὶς μόνον ἐγγράφως νὰ προκαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα εἰς παραδοχὴν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Τὸ δὲ δέκατον ἔτος τῆς εἰγίρας ἐπεχείρησεν ὁ Μωάμεθ, συνεπάγων ἀκολοιούσιν 90000, ἢ κατ' ἄλλους, 150000 ὀπαδῶν, νὰ

ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν Μέκκαν· ἀλλὰ τὸ ἐνδοξότατον τοῦτο ἐπιχείρημα ἦτο καὶ τὸ τελευταῖον τῆς ζωῆς αὐτοῦ· καθότι ἐπιστρέφων εἰς τὴν Μέδιναν, ἀπέθανε, φαρμακωθεὶς ὑπὸ γυναικὸς τινος, ἣ ὁποία ἀπετόλμησε ταῦτο, διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ἐὰν τὸ δηλητήριο φάρμακον θέλῃ τὸν βλάψῃ, καὶ ἐὰν ἦναι τῶντι παρὰ Θεοῦ ἀπεσπόμενος· ἀπέθανε δὲ τὸ 14. ἔτος τῆς εἰγίρας, τὴν δὲ ἡλικίαν 63, ἢ κατ' ἄλλους 65 ἔτῶν. Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐκήρυξε δημοσίᾳ ὁ Μωάμεθ, ὅτι εἶναι ἕτοιμος ν' ἀντικαταστήσῃ πᾶσαν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν τυχὸν ἐπροξένισεν εἰς τὸν κόσμον, ὑποφέρων ἀσμένως καὶ ῥαβδισμούς, ἂν ποτε ἐρράβδισέ τινα· τότε εἰς τῶν παρεστῶτων ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ μικρὰν ποσότητα χρημάτων, καὶ ὁ Μωάμεθ ἀμέσως τὴν ἀπέτισε μετὰ τόκου. Εἰς τοὺς ὁπαδοὺς δὲ αὐτοῦ παρήγγειλε, πρὶν ἀποθάνῃ, ταῦτα· νὰ μὴ ἀνέχωνται ἀλλόθρησκόν τινα καθ' ὅλην τὴν Ἀραβίαν· νὰ παραχωρῶσιν εἰς πάντας, ὅσοι ἂν παραδεχθῶσι τὴν πίστιν αὐτῶν, τὰ αὐτὰ δίκαια, τὰ ὁποία καὶ αὐτοὶ εἶχαν, καὶ νὰ συνιστῶσι πρὸ πάντων τὴν προσευχὴν. Ἐζήτησε, λέγουν, καὶ μελάνην καὶ χάρτην, διὰ νὰ καταλείψῃ τὰς παραγγελίας ταύτας γραπτὰς· καὶ ἄλλα δὲ θαυμαστὰ περιστατικὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὡς τὴν ἐμφάνειαν τοῦ ἀγγέλου τῶν νεκρῶν, ὅστις διὰ τοῦ Γαβριὴλ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ τὸν ἀναρπάσῃ ἀπὸ τῆς παρούσης ζωῆς, συνέλεξαν καὶ ἱστόρησαν οἱ μωαμεθανοὶ συγγραφεῖς.

Ὁ τάφος αὐτοῦ κατὰ μὲν τὸν κοινὸν ὄχλον κρέμαται εἰς τὸν ἀέρα· ἀληθῶς δὲ ὑπάρχει εἰς τὴν Μέδιναν, περιπεσφραγμένος διὰ σιδηρῶν κυκλίδων, καὶ εἰς πάντας ἀπρόσιτος. Τὰ δὲ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ προτερήματα τοῦ Μωάμεθ, τὰ ὁποία ὑπερυψοῦν εἰς ὑπερβολὴν οἱ ἄραβες συγγραφεῖς, εἶναι· πυρῶδες πνεῦμα, ἀστράπτων ἀπὸ τῶν μελάνων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, καὶ ἐνδεικνύμενον εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ βάδισμα· παρειαὶ στρογγύλαι, βεβαυμέναι ὑπὸ ἰλαρᾶς μελαγχρινότητος· πρόσωπον ἡμερον· ὀφρύδιχα μεγάλα· μύτη ἰσρακωτὴ· στόμα καὶ ὀδόντιχα ὠραῖα, καὶ σῶμα ἐν γένει εὐρωστον καὶ νευρῶδες (α).

(α) Ἱστορ. τῶν ἀνθρῶπ. πράξ. ὑπὸ τῶν Κ. Μ. Κούμα, Τέμ. Δ. σελ 111.

Θεοφάνης ὁ Ὁμολογητής, Κωνσταντινουπολίτης, ἱστορεῖ (ἐν Χρονογρ.) περὶ τοῦ Μωάμεθ τὰ ὀλίγα ταῦτα· κατ' αὐτὸν ὁ Ἀραβὺ οὗτος ἐκυριεύετα ὑπὸ ἐπιληψίας· ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ποτε ἡ γυνὴ αὐτοῦ προσβληθέντα ὑπὸ ταύτης τῆς νόσου, ἐλυπήθη εἰς ὑπερβολήν· διότι εὐγενὴς οὔσα ἐνυμφεῖθαι ἄνδρα οὐχὶ μόνον ἀγενῆ καὶ πτωχὸν, ἀλλὰ καὶ δυστυχῆ· διὰ τὰ τὴν παρηγορήσῃ δὲ ὁ Μωάμεθ, εἶπεν, ὅτι ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, καὶ ὅτι μὴ δυνάμενος νὰ προσβλέπῃ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, πίπτει εἰς λειποθυμίαν. Ἡ Χαδιδσά εἶχε φιλίαν μετὰ τινος μοναχοῦ, ἀποβληθέντος διὰ τὰς σφαλερὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ δόξας, καὶ εἰς τοῦτον ἐκινώωντε ταῦτα πάντα, θέλουσα νὰ μάθῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περὶ αὐτῶν γνώμην· ὁ μοναχὸς, Σέργιος τὸ ὄνομα, ἐπεκύρωσεν ὅσα εἶπεν ὁ Μωάμεθ, προσθεὶς, ὅτι ὁ ἄγγελος ἐκεῖνος πέμπεται πρὸς πάντας τοὺς προφῆτας· τότε ἐπίστευσεν ἡ γυνὴ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ ἐκήρυξεν εἰς ἄλλας γυναῖκας, ὅτι εἶναι προφήτης, ἀπὸ τῶν ὁποίων πάλιν διεδοθῇ ἡ φήμη καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας. — Τὰ αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ὁ Κωνσταντινουπολίτης, ὁ ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ βασιλείως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, εἰς τὸ Χρονικόν (ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τοῦ ἔτους 1118).—Ὁ δὲ Ρέισκιος (Reiske, φιλολόγος, ὁ μεταφράσας εἰς τὸ λατινικὸν τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀβουλφέδα) μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἀράβων δὲν ἀπαντᾷται τι περὶ τῆς ἐπιληψίας τοῦ Μωάμεθ, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀναφέρουν μόνον, ὅτι ἔπασχεν ἐνίοτε ὑπὸ κεφαλαλγίας (κραβιστί sodea)· ἐπειδὴ δὲ τὸ γράμμα δαλ (δέλτα) εἰς τὰ ἀραβικὰ χειρόγραφα ἔχει τηλικαύτην ὁμοιότητα πρὸς τὸ γράμμα ρε (ρῶ), ὥστε πολλάκις ἡ συνέχεια τῆς ἐννοίας πρέπει νὰ προσδιορίσῃ, ποῖον τῶν δύο νοεῖται εἰς τὴν λέξιν ἐκεῖνην· εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ πρῶτος, ὅστις διεφῆμισε περὶ τοῦ Μωάμεθ ὅτι ἦτον ἐπιληπτικός, ἀνέγνωσεν ἀντὶ τοῦ sodea, sorea, τὸ σημαῖνον τὴν ἐπιληψίαν.

Ἡ διαθήκη τοῦ Μωάμεθ, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα Ἰταλὸς τις μοναχὸς, καπουκῖνος, Σκαλιγῆρος καλούμενος (Pacificus Scaligerus) ἔφερεν ἐκ τινος κατὰ τὸ Κάρμη-

λον ὅρος μοναστηρίου εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν περιέχεται συνθήκη τις, γενομένη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν, ἀπεδείχθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν νόθος καὶ ὑποβολιμαία, ἐξελεγχομένη κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ὥς τοιαύτη, καθ' ὅσον φαίνεται συντεταγμένη τὸ δ' ἔτος τῆς εἰρήρας, εἰς καιρὸν δηλονότι, καθ' ὃν δὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ ζητῶσιν οἱ χριστιανοὶ τὴν προστασίαν αὐτοῦ. (Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Παρισίοις ὑπὸ Gabriel Sionita, τὸ ἔτος 1630, ἐπιγραφομένη· Testamentum et pactiones initæ inter Muhamedum et christianæ fidei cultores. — ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου, τὸ 1638, καὶ ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ Ἰγκελμάννου (Hinkelmann) ἐν Ἀμμαβούργῳ (Hamburg) τὸ 1690. Πρῶτος δὲ ὁ Γρότιος τὴν ἀπέδειξεν ὑποβολιμαίαν. Grotius epist. ad Gallos.)

§. 2.

Τὸ κοράνιον, ἢ ἔκθεσις τῆς μωαμεθανῆς θρησκείας.

Τὸ κοράνιον (μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ ἄρθρου *α.λ.*, *ἀλκοράνιον*) ὠνομάσθη οὕτω, τουτέστι *συλλογὴ*, διότι περιέχει συνειλεγμένας τὰς προφορὰς περὶ θρησκείας διδασκαλίας τοῦ Μωάμεθ, παρόμοιαι, ὥς ὠνόμασαν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν συλλογὴν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, δηλονότι τὴν Παλαιάν Διαθήκην, διὰ τῆς αὐτῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος *μικ'ρὰ*, παρὰ τὸ *καρὰ ῥῆμα*, τὸ *συλλέγειν*. Πολλὰ τμήματα τοῦ κορανίου ἦσαν καταγεγραμμένα ἤδη, ἐνῷ ἔζη ὁ Μωάμεθ, καὶ διαδεδομένα δι' ἀντιγράφων ἐπὶ φύλλων φοινίκων, ἢ δερμάτων· διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ λοιπὸν καμμία τῶν τοιούτων διδασκαλιῶν, ὁ Ἀβουδέκερ, εἰς τῶν πενθερῶν τοῦ Μωάμεθ, ὅστις διεδέχθη τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ ἐταιρείαν ἐν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, συνέλεξε ταῦτα πάντα τὰ ἀντίγραφα εἰς βιβλίον ἓν, καὶ ἀφιέρωσεν αὐτὸ εἰς τινα τῶν χιτῶν γυναικῶν τοῦ ψευδοπροφήτου. Ἐπειδὴ δὲ διεσπάρησαν πάλιν διάφορα ἀντίγραφα, Ὁθμάν, ὁ δεῦτερος καλῖφος, διέταξε νὰ συνταχθῇ κατὰ τὸ τοῦ Ἀβουδέκερ ἄλλο βιβλίον, καὶ τὰ λοιπὰ νὰ καῶσι, καὶ οὕτως ἔκτοτε ἐπικρατεῖ αὐτό.

Συνίσταται δὲ ἐξ 114 τμημάτων, ἡ κεφαλαίων, σουρά ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλουμένων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν εἶναι βραχύτατα, εἰς ὀλίγους τινὰς μόνον στίχους περιλαμβανόμενα· ἄλλα δὲ, εἰς ὑπερβολὴν μακρὰ, μίαν ἢ πολλὰς σελίδας ἀποτελοῦντα, ἡ καὶ ὅλα φύλλα τοῦ συγγράμματος πληροῦντα· φέρουν δὲ πάντα καὶ ἰδίας ἐπιγραφάς· οἷον, ἡ ἀνάπανσις· τὸ γένος Ἀμράμ· αἱ γυναικες· τὸ κτῆρος· ὁ Ἰωῆς· ὁ Ἰωσήφ· ὁ Ἀδραάμ· ἡ Μαρία· ὁ μύρμηξ· ἡ ἱστορία· ἡ ἀράχνη· ὁ δημιουργός· ἡ ἀνάστασις· τὸ ὄρος· ὁ ἐλέφας· ἡ σελήνη, καὶ τὰ τοιαῦτα. Σπανίως ὁμοίως αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἐμφαίνουσιν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κεφαλαίου· αἱ πλεῖσται αὐτῶν ἀναφέρονται μόνον εἰς τι ἐνταῦθα ἀπαντῶμενον πρόσωπον, ἢ εἰς τινὰ ἱστορίαν, ἢ ἐνίοτε εἰς τινὰ λέξιν, ἀναγινωσκομένην ἢ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἢ κατὰ τὰ μέσα τοῦ κεφαλαίου· οὔτε δὲ κατὰ χρονολογικὴν τινὰ τάξιν ἀκολουθοῦν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται, καὶ τὰ κεφάλαια ἀτάκτως κεῖνται εἰς τὸ σύγγραμμα ἐνεσπαρμένα, ὅπως ἔπιπταν, ὡς ἔλεγε, τὰ φύλλα ἀπ' οὐρανοῦ γεγραμμένα. Τὸ λεκτικὸν τοῦ βιβλίου εἶναι καθ' αὐτὸ πολὺ ἄνισον καὶ ἀνώμαλον· καθότι αἱ μὲν ἔννοιαι εἶναι τινόντι πολλάκις ὑψηλαί, καὶ αἱ εἰκόνες, ποιητικαὶ καὶ τολμηραί· ἀλλ' ἡ λέξις, ἀπλῆ, ταπεινὴ, καὶ ἀκχτασκέυαστος, μαρτυροῦσα τὴν ἀμάθειαν τοῦ συγγραφέως.

Ἀπκτα ἡ νέα διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ στηρίζεται εἰς τὴν ἐξῆς ὁμολογίαν· «δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ· ὁ Μωάμεθ » εἶναι ὁ προφήτης αὐτοῦ (λετ λαλίχ ἀλά, Μωχαμμεδέ ρεσουϊλά), » καὶ εἰς ταύτην τὴν ὁμολογίαν συνάπτονται ἀχώριστοι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ περὶ προσευχῆς, περὶ ἐλεημεσιῶν, περὶ νηστείας κατὰ τὸν μῆνα ῥαμαδάν, καὶ περὶ τῶν εἰς Μέκκαν ἱερῶν πορειῶν. Αἱ πέντε αὗται διδασκαλίαι ἀποτελοῦν κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως τὸ *ισλάμ*, πρὸς τοῦ ὁποίου ἀκριβεστέραν κατάληψιν παρενείρει ὁ Μωάμεθ εἰς τὸ κοράνιον καὶ ἄλλας, ὑπαλλήλους ἐκείνων. Ἐκ τούτων δὲ θέλομεν ἐκθέσει ἐνταῦθα ὅσας εὐρίσκομεν συμφωνούσας ἢ ἀπαρνούσας πρὸς τὴν ἰουδαϊκὴν, ἢ χριστιανικὴν θρησκείαν.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος διεκρίνετο μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐνεστώσης θρησκείας, καὶ τὴν ὁποίαν διὰ τὴν εἰσαγὰγην, μετεχειρίσθη πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, ἦτον ἡ περὶ τῆς ἐνὸς μόνου Θεοῦ ὑπάρξεως· τὸ 112 κεφάλαιον τοῦ κορανίου, πραγματευόμενον ἰδίως περὶ αὐτῆς, περιέχει τὰ ἐξῆς ταῦτα· α. Εἰπὲ εἰς τοὺς ἀπίστους· εἰς μόνος Θεὸς ὑπάρχει, » ὁ αἰώνιος Θεός· οὗτος οὕτε γεννᾷ, οὐτ' ἐγεννήθη· αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἄλλος ὅμοιος. » Ὁ Θεὸς αὐτὸς τὸ ἐμαρτύρησεν, ὡς λέγει ἀλλαχοῦ ἐξ ἀποκαλύψεως (σουρὰ β'), ὅτι αὐτὸς μόνος ὑπάρχει· τὸ ἐμαρτύρησαν οἱ ἄγγελοι, καὶ τὸ μαρτυροῦν πάντες οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι· ἡ διδασκαλία αὕτη ἀπεκαλύφθη εἰς πάντας τοὺς ἀρχαιοτέρους, παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένους· οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἀνθρώπων τὴν ἠρνήθησαν (σουρὰ γ'). Τὴν εἰδωλολατρείαν κατηράσθη ὁ Θεός, ὅστις πᾶσαν ἄλλην ἁμαρτίαν συγχωρεῖ, πλὴν ταύτης (σουρὰ δ'). Δὲν ὑπάρχουν ἄρα οὐδὲ τρεῖς Θεοί· μακρὰν ὡς αὐτὸς ἔρω τὸ, ὅτι ὁ Θεός ἔχει *uŕŕn*· ὁ μόνος Θεός εἶναι ἱκανὸς εἰς φυλακὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, χωρὶς νὰ ἔχη χρεῖαν νὰ βοηθῇται ὑπὸ υἱοῦ· ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, δὲν εἶναι τοσοῦτον ὑπερέφανος, ὥστε ν' ἀρνῆται, ὅτι εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ (σουρὰ δ'). Ἄν ὁ Θεός ἤθελε νὰ ἔχη υἱόν, ἤθελεν ἐλέξει ἀναμφισβήτως ἓν τῶν πλασμάτων αὐτοῦ (σουρὰ λθ').—Ὁ Θεός εἶναι παντοδύναμος, πάνσοφος, πανταχοῦ παρών· δὲν ἐμποροῦν τρεῖς νὰ συνομιλήσωσι πρὸς ἀλλήλους κρυφίως, χωρὶς νὰ μὴ ᾔναι μετὰξὺ αὐτῶν τέταρτος ὁ Θεός (σουρὰ β'). Χίλια ἔτη εἰς τὸν Θεὸν ἀριθμοῦνται τοσοῦτον, ὡς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους μία ἡμέρα (σουρὰ κβ').—Ὁ Θεός εἶναι αὐτὸς πρὸς εἰς τὰς κολάσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ἐλεήμων καὶ διαλλακτικὸς· ὅτι μὲν ἔγεινεν, ἐσυγχώρησεν ἥδη· ἀλλὰ τὸν ἐπαναλαμβάνοντα τὴν παλαιὰν ἁμαρτίαν ἐκδικεῖται (σουρὰ ε').—Ὁ Θεός εἶναι εἰς ὑπερβολὴν ἀγαθός (σουρὰ β'). πάντα τὰ πράγματα τῆς φύσεως, ἡ βροχὴ, ἡ καρποφορία, ὁ ἄνεμος, ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, πηγάζουν ἀπ' αὐτοῦ (σουρὰ κζ'). ἡ βροντὴ ἀναγγέλλει τὴν δόξαν αὐτοῦ·

οἱ κεραυνοὶ αὐτοῦ προσβάλλουν ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον αὐτὸς θέλει· πάντα τὰ πλάσματα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς λατρεύουν αὐτόν, ἐκούσια, ἢ βεβιασμένα· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ σκιαὶ αὐτῶν ὀφείλουν νὰ πράττωσι τοῦτο πρῶτ' καὶ ἑσπέρας (σουρὰ ιγ'). — Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν εἰς ἕξ ἡμέρας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἔπειτα ἐκάθισεν ἐπὶ τὸν θρόνον, ὅστις πρότερον ἵστατο ἐπὶ τῶν ὑδάτων (σουρὰ ζ'. ια').· εἰς δύο ἡμέρας ἐδημιούργησεν ἑπτὰ οὐρανοὺς (σουρὰ μά').· τὸν δὲ ἄνθρωπον ἔπλασεν ἐξ αἵματος, ὕδατος, καὶ χοῦς· ὕστερον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν πολυπλασιασμὸν τοῦ γένους ἐκ σπέρματος, ἐσχημάτισε τὴν μορφήν αὐτοῦ, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτόν ἐκ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ πνεύματος (σουρὰ κβ'. πς'. υἱς'). — Περὶ τῶν ἀγγέλων ἤξευρεν ὁ Μωάμεθ ἐκ τῆς ψευδαποκαλύψεως, ὅτι εἶναι ἐπίσημοι καὶ ἔξοχοι ὑπηρεταὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἔλαβαν δύο, ἢ καὶ περισσότερα πτερὰ (σουρὰ κἀ. λέ.), φυλάσσοντες τὸν θρόνον αὐτοῦ (σουρὰ ιγ'. ζθ'). Ἐκαστος ἀνθρώπος ἔχει κατὰ τὸν Μωάμεθ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, ὅστις ἢ προηγείται, ἢ ἔπεται μετ' αὐτοῦ, καὶ τὸν προστατεύει διὰ προσταγῆς τοῦ Θεοῦ· ἐξαιρέτως δὲ δίδει ὁ Θεὸς ἀγγέλους εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένους, διὰ νὰ προσέχωσιν αὐτοὺς πανταχόθεν (σουρὰ ιγ'. οβ'). Οἱ ἄγγελοι σχεδιάζουν ὅλα τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων (σουρὰ ν'), προσεύχονται ὑπὲρ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς, νὰ συγχωρηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ ὁδηγηθῶσιν εἰς τὴν μακαριότητα (σουρὰ λγ'. μ'). Ἐκ τῶν ἀγγέλων ὀνομάζει ὁ Μωάμεθ κατ' ἐξοχὴν τὸν Γαβριήλ, καὶ φαίνεται, ὅτι τὸν ἐδόχζεον ἀντὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐνισχύθη ὁ Ἰησοῦς (σουρὰ β'). — Ὁ διάβολος, λέγει, ἐγεννήθη ἐκ πυρὸς, ἀναφθέντος ὑπὸ θερμοῦ ἀνέμου· ὁ Θεὸς ἐζήτησε παρὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, νὰ πέσωσιν ἐνώπιον τῶν νεοπλασθέντων ἀνθρώπων, καὶ νὰ τοὺς προσκυνήσωσι· πάντες ἐξέτελεσαν τὴν θεῖαν ταύτην διαταγὴν, πλην τοῦ διαβόλου (Ἐβλὶς), ὅστις εἶπε πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ προσκυνήσῃ τὸν ἐκ ξηροῦ πηλοῦ καὶ μελαίνης γῆς δημιουργηθέντα ἄνθρωπον· τότε τὸν ἀπέβαλεν ὁ Θεός, καὶ τὸν κατηράσθη μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς κρί-

σεως· ὁ δὲ διάβολος ὡμολόγησεν, ὅτι δὲν θέλει παύσει ἐρεθίζων τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μὴ ἀποτολμῶν ὅμως τοῦτο πρὸς τοὺς δικαίους δούλους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς συγκατένευσε (σουρὰ β. ζ. ιε. ιζ. λη). Ἐκτοτε δὲ ὁ σατὰν εἶναι ὁ πρῶτος τῶν ἀπατεώων τῶν ἀνθρώπων· ὑπόσχεται εἰς αὐτοὺς πολλά, καὶ οὐδεμίαν ἐκπληροῖ τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ (σουρὰ δ. λά.)· εἶναι ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐχθρὸς, καὶ τοὺς ἀπατά, διὰ νὰ τοὺς ἔξη συντρόφους εἰς εἰς τὸν ἄδην (σουρὰ λε.). — Ὑπὸ τοῦ διαβόλου, διδάσκει ὁ Μωάμεθ, ἐξέπεσαν τοῦ παραδείσου ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὕα, πρὸς τοὺς ὁποίους ὑπεσχέθη, ὅτι μέλλουν νὰ γνωρίσωσι καὶ αὐτὴν τὴν κεκρυμμένην αἰδῶ· ὁ Θεὸς, εἶπεν ὁ διάβολος, σᾶς ἀπηγόρευσε τὸ δένδρον τοῦτο τῆς ἀθανασίας, διὰ νὰ μὴ γέινετε ἀθάνατοι, ἀλλ' ἄγγελοι· ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνοι ἔφαγαν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἐγνώρισαν τὴν γυμνότητά αὐτῶν, καὶ ἔπλεξαν περιζώματα ἐκ φύλλων τῶν δένδρων· τότε ἐφώνησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός· α δὲν σᾶς ἀπηγόρευσα νὰ φάγητε ἀπὸ τούτου τοῦ δένδρου; δὲν σᾶς εἶπα, ὅτι ὁ σατὰν εἶναι κεκρυμμένος ὑμῶν ἐχθρὸς; » Ἐκεῖνοι δὲ ἀπεκρίθησαν· α Κύριε, ἡμεῖς ἠδικήσαμεν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἡμῶν· ἂν μὴ μας συγχωρήσης, καὶ δευχθῇς πρὸς ἡμᾶς ἐλεήμων, ἡμεῖς ἀπολλύμεθα. » Ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶπε· α φύγετε ἀπ' ἐμοῦ· ὁ εἰς ἔστω τοῦ ἄλλου πολέμιος· ἐπὶ τῆς γῆς θέλετε κατοικεῖ· ἐπ' αὐτῆς θέλει εἶσθαι ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ὑμῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς θέλει γεννηᾶσθαι τὸ γένος ὑμῶν » (σουρὰ ζ. κ.). — Ὁ Θεὸς προνοεῖ μὲν ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων· εὐλογεῖ δὲ μόνον ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον θέλει, καὶ τιμῶρεῖ καὶ ἐλεεῖ ὅντινα θέλει (σουρὰ κθ. λθ.). Φέρει εἰς τὴν ἀπάτην καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον θέλει· μέρος τῶν ἀνθρώπων παρέδωκε διὰ παντὸς εἰς τὴν ἀπάτην, ἐπειδὴ ἀπηνήθησαν τὸν Θεόν, καὶ παρέλαβαν προστάτας τοὺς διαβόλους· τοὺς ἀπίστους τούτους περιώρισεν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ὑψώσωσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, μηδὲ νὰ βλέπωσι· δὲν θέλουν λοιπὸν πιστεῦσαι ποτὲ, ἂν καὶ διδάσκονται καθ' ἐκάστην· καθότι ὅντινα ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὴν ἀπάτην, τοῦτον οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπαναγᾶγῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν (σουρὰ ζ. ιγ.).

λέ. μβ.'). Ὁ Θεὸς ὥρισεν ἀμετατρέπτως τὴν τύχην ἐκάστου ἀνθρώπου· εἰς τὸ βιβλίον αὐτοῦ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἀποφάσεων εἶναι πάντα γεγραμμένα, ὅσα πρέπει νὰ συμβῶσιν εἰς αὐτούς (σουρὰ γ. ι. ιζ.'). Ἀλλ' οὐδέποτε ἐτιμώρησεν ὁ Θεὸς πόλιν, ἢ ἔθνος, χωρὶς πρότερον νὰ μὴ τὸ νοουθῇ διὰ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτοῦ (σουρὰ ε. ιζ. κη.) Τὸν μετανοοῦντα, πιστεῦντα, καὶ καλὰ ἔργα πράττοντα, συγχωρεῖ ὁ Θεὸς (σουρὰ κε. μβ.').

Διεξοδικῶς δὲ ἀπορρίνεται ὁ Μωάμεθ, πῶς ὁ Θεὸς καθωδήγησε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἐπίγνωσιν καὶ τὴν λατρείαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ κόσμου ἐποχῆς, λέγει ὁ Μωάμεθ, οἱ ἄνθρωποι εἶχαν μίαν θρησκείαν, μεχριοῦ ἔλαβαν περὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Θεοῦ καθαρωτέραν διδασκαλίαν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐδιχονόησαν, καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ὑπέμεινε μέχρις ὠρισμένου τινὸς καιροῦ· ἀπέστειλε δὲ κατὰ πάσαν ἐποχὴν καὶ πρὸς πᾶν ἔθνος διαφόρους ἀπεσταλμένους, ποτὲ μὲν ἀγγέλους, ποτὲ δὲ ἀνθρώπους, διὰ νὰ διδάξωσι διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ περὶ τοῦ θείου θελήματος (σουρὰ δ. ιδ. κβ.'). Τοὺς ἀπεσταλμένους τούτους κατεγέλασαν πάντοτε οἱ ἄνθρωποι, τοὺς μετεχειρίσθησαν κακῶς, τοὺς ἐξέλαβαν ἀντὶ γοήτων καὶ ἀπατεώνων, καὶ τοὺς ἐπνίξαν, ἂν καὶ εἶχαν σαφεῖς ἀποδείξεις τῆς θείας αὐτῶν ἀποστολῆς (σουρὰ γ. ιγ. κβ. λδ. λς.'). Ἦδη ὁ Νῶε ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ, λέγων πρὸς αὐτὸ, ὅτι δὲν ζητεῖ ἀντὶ τῶν παραινέσεων ἀμοιβήν τινα· ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀμοιβὴ αὐτοῦ· ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε (σουρὰ ι. ιά.). Ὁ Ἐνῶχ, ὁ Λῶτ, καὶ ὁ Ἰωσήφ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦσαν ὡσαύτως ἀπεσταλμένοι (σουρὰ ιθ. κθ.'). ἡ ἱστορία αὐτῶν, μάλιστα τοῦ Ἰωσήφ, πλουτίζεται μετὰ πολλῶν ἄλλως ἀγνώστων περιστάσεων. Εἰς δὲ τῶν ἐξόχων τούτων ἀπεσταλμένων ἦτον ὁ Ἀβραάμ, τὸν ὅποιον διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν καάβαν, περὶ τὴν ὁποίαν νὰ περιφέρονται οἱ λατρευταὶ τοῦ ἐνὸς μόνου Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν προσκυνῶσιν εἰς αὐτήν (σουρὰ κβ.'). Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ὁ Ἰσμαήλ, ὁ πατριάρχης τῶν Ἀράβων (σουρὰ ε. ιθ.'). καὶ ὁ Μωϋσῆς, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία γέμει παραδόξων διηγημάτων (σουρὰ ζ. ι. ιη. κ. κς. λδ.).

— Τὰς θείας ἀποκαλύψεις, διδάσκει ὁ Μωάμεθ, ἐπεκύρωσε πάσας τὸ κοράνιον· ἐκ τούτων δὲ αἱ ἐπισημότεραι εἶναι ὁ νόμος καὶ τὸ εὐαγγέλιον· οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ὀνομάζονται ἐντεῦθεν κήτοχοι τῶν γραφῶν, ἐπεὶδὴ αἱ ἀποκαλύψεις αὐτῶν εἶναι γραπταί, καὶ ἀναγνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν τοῦ κορανίου, ὡς περιέχοντος τὴν θρησκείαν αὐτῶν (σουρὰ β. κή. λδ.). Πλὴν τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους σοφίαν, τὸ δῶρον τῆς προφητείας καὶ καλὰ φαγητὰ· δὲν ἐδιχονόησαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πρότερον, πρὶν ὅτε ἐπληθύνθη μετὰξὺ αὐτῶν ἡ γνώσις (σουρὰ μέ.). Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐτήρησαν τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἐπίστευσαν τὰς θείας ἀποκαλύψεις, ἀλλ' ἐφόνευσαν ἀναπολογητῶς τοὺς προφῆτας, καὶ ἠπίστησαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐβλασφήμησαν τὴν Μαρίαν, κατηράσθη αὐτοὺς ὁ Θεός (σουρὰ δ.). Ὁ Ἰησοῦς ἦτον ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ (τὸν ἅγιον Γαβριήλ), διὰ νὰ τὴν μνηύσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς δωρεῖται εἰς αὐτὴν τὸν ἅγιον τοῦτον υἱόν, ἐχέγγυον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Μαρία συλλαβοῦσα τὸν υἱόν, ἡσθάνθη πλησίον ἀπομαραθέντος τινὸς φοίνικος ὠδίνας τοῦ τόκου· τότε τὴν παρεμύθησεν ὁ Γαβριήλ, καὶ ἤγγισεν αὐτὴ τὸ δένδρον, καὶ ἀμέσως ἔπεσαν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἀναψυχὴν αὐτῆς φοίνικες. Γεννήσασα δὲ τὸ βρέφος, προσήνεγκεν αὐτὸ πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς, πρὸς τοὺς ὁποίους αὐτὸ ἐφανέρωσεν, ὅτι εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι ἡυλογῆθη ὑπ' αὐτοῦ (σουρὰ ιθ.). Εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦτον ἔδωκεν ὁ Θεὸς δύναμιν νὰ τελῇ θαύματα, καὶ ἐμεγάλυνε τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος (σουρὰ β.). Μετὰξὺ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἀριθμεῖται καὶ τοῦτο, ὅτι παῖς ἔτι ὢν, ἐσχημάτισεν ἐκ χοῦδος πτηνόν, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸ πνεῦμα, καὶ οὕτω διὰ θελήματος Θεοῦ ἔλαβε τὸ πτηνὸν ζωήν (σουρὰ γ.). Πλὴν ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγουν οἱ χριστιανοί, ἐπίσης τοσοῦτον ὀλίγον, ὅσον εἶναι ὁ Ἑσδρας, ὡς θέλουν οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ οὗτοι μὲν ἠπατήθησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων αὐτῶν· ἐκεῖνοι δὲ, ὑπὸ τῶν μοναχῶν, ἐνῶ καὶ εἰς τοὺς δύο ἐδόθη ἐντολὴ νὰ λα-

πρεύωσι μόνον τὸν Θεόν (σουρά θ.). Οὐδέποτε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι πλησίον τοῦ ἐνὸς Θεοῦ ὀφείλουν νὰ παραδεχθῶσι καὶ αὐτὸν δεῦτερον (σουρά ε.). Τοῦναντίον δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐσταύρωσαν αὐτὸν, ἀλλὰ παρεδόθη εἰς τὴν ὠμότητα αὐτῶν ἄλλος ἄνθρωπος, μεγάλην ὁμοιότητα ἔχων πρὸς τὸν Ἰησοῦν, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀνήγαγεν εἰς ἐκυτὸν (σουρά δ.). Οἱ χριστιανοί, οἵτινες πιστεύουν αὐτὸν Θεόν, εἶναι ἄπιστοι, καί, ἐπειδὴ δὲν ἐτήρησαν τὰς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ θείας διδασκαλίας, διήγειρεν ὁ Θεὸς μεταξὺ αὐτῶν ἔχθραν καὶ μῖσος, διαμένοντα μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως (σουρά ε.). — Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὰς ἐκφράσεις ταύτας τοῦ Μωάμεθ αἱ ἀρχαιότεραι θεῖαι ἀποκαλύψεις ἡρμηνεύθησαν κακῶς, ἦτον ἀνάγκη κατὰ τούτους τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας νὰ ἐμφανισθῇ αὐτὸς, διὰ νὰ μεταδώσῃ σαφεστέραν τινὰ περὶ Θεοῦ διδασκαλίαν. Περὶ αὐτοῦ ἐπροφήτευσεν ἤδη ὁ Μωυσῆς εἰς τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἢ ἀφῆρσαν τὰ εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα χωρία, ἢ τὰ διέστρεψαν καὶ τὰ ἐνόθευσαν (σουρά β. δ. ε. ζ.). Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας· « ἐγὼ εἶμαι τῶντι ὁ παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένος πρὸς ὑμᾶς, ὅστις μέλλω νὰ πληρώσω, ὅτι ἐρῆθη περὶ ἐμοῦ εἰς τὸν νόμον· πρὸς δὲ τούτοις σᾶς φέρω καὶ χαρμόσυνον ἀγγελίαν περὶ ἄλλου τινὸς ἀπεσταλμένου, ὅστις θέλει ἐλθεῖ κατόπιν ἐμοῦ, καὶ ὀνομασθῇ *Ἀχμέδ* » (ὄνομα ταυτοσήμαντον τοῦ Μουχαμμέδ) (σουρά ξα.). Ὁ Μωάμεθ ἐξηγέρθη ἐκ τῆς εὐγενεστάτης φυλῆς τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἀγράμματος μὲν, ἀλλ' ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, καὶ ἡ σφραγὶς τῶν προφητῶν (σουρά γ. ζ. λγ.). Ὁ προορισμὸς αὐτοῦ εἶναι νὰ γείνη σαφὴς κῆρυξ, γλυκὺς εὐαγγελιστὴς, καὶ δεινὸς τοῦ νόμου διδάσκαλος (σουρά ια. ιζ. λη.). Μάλιστα ἐζήτησαν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ νὰ κάμῃ θαύματα, οἷον, νὰ παράξῃ ἐκ τῆς γῆς πηγὴν, νὰ δημιουργήσῃ κῆπον, κατάφυτον ὑπὸ φοινίκων καὶ ἀμπελώνων, καὶ ἔχοντα εἰς τὸ μέσον ποταμούς, νὰ καταβιδάσῃ τὸν οὐρανὸν εἰς κομμάτια, καὶ τὰ παρόμοια· δὲν τὰ ἔκαμε, διότι τὰ θαύματα ἀνήκουν μόνον εἰς τὴν θεῖαν δύναμιν· αὐτὸς δὲ εἶναι ἁπλῶς δημόσιος διδάσκαλος (σουρά ς. ιγ. ιδ. ιζ.).

Τοῦνχντίον δὲ εἰς τὸν Μωάμεθ διεκοινώθη τὸ κοράνιον, βιβλίον τοσοῦτον ἐξαίρετον, ὥστε οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄνθρωποι πάντες ὁμοῦ δύνανται νὰ συντάξωσιν ἄλλο παρόμοιον· ὅστις δὲ ἤθελε τολμήσει νὰ διῦσχυρισθῇ, ὅτι τὸ κοράνιον εἶναι ἔργον τοῦ Μωάμεθ, καὶ οὐχὶ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἂς δοκιμάσῃ νὰ γράψῃ ἐν μόνον σουρὰ, ὡς τὰ ἐκεῖ ἐμπεριεχόμενα (σουρὰ β. ἰ. ιζ. λθ. οβ.). — Τὰ χρέη, τὰ ὁποῖα ὁ Μωάμεθ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ, ἀναπτύσσει πολλάκις καὶ διεξοδικῶς εἰς τὸ κοράνιον· μάλιστα πάντων συνιστᾷ σέβας, ὑπακοήν, καὶ πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν· α Μὴ διαμαρτύρεσθε, λέγει, πάντοτε μεθ' ὅρκου τὸν Θεόν, ὅτι ἐξασκεῖτε δικαιοσύνην, ὅτι εἴθε εὐσεβεῖς, καὶ θέλετε νὰ καταστήσετε εἰρήνην μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· καθότι ὁ Θεὸς ἀκούει καὶ γινώσκει πάντα ρ. Μετάνοια, κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, εἶναι ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τύχῃ τις τῆς παρὰ Θεοῦ συγχωρήσεως· ἐξαίρετως δὲ ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος πολὺ, ὅταν μετανοῇ διὰ τὰς ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἁμαρτίας· ἀλλ' ἡ μετάνοια τῶν διαμενόντων εἰς τὴν ἁμαρτίαν μέχρι τοῦ θανάτου, ἢ τῶν ἀποθνησκόντων εἰς τὴν ἀπιστίαν, οὐδὲν ἀποτέλεσμα φέρει (σουρὰ δ.). — Μετὰ μεγάλης δὲ ἐπιμελείας συνιστᾷ ὁ Μωάμεθ τὴν προσευχὴν, τὴν ὁποίαν διατάσσει τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ νὰ κάμνωσι τρίς τῆς ἡμέρας, πρωτῇ, ἐσπέρας, καὶ νυκτὸς (σουρὰ κ.), καὶ ἥτις χρησιμεύει ἀντὶ ὅπλου κατὰ τῶν σατανικῶν πειρασμῶν (σουρὰ κγ.) (α). — Μετὰ τὴν προσευχὴν ἴσῃν κατὰ τὴν

(α) Ὁ Μωάμεθ ἐκτίσεν εἰς τὴν Μεδίναν ναόν, ἡ με σ δ σ χ ι δ, ὃθεν ἐσχηματίσθη ἔπειτα τὸ εὐρωπαϊκὸν mosché, ἐπὶ μωαμεθανείων ναῶν λεγόμενον, καὶ κατέστησε τὴν συνήθειαν νὰ στρέψωσιν οἱ προσευχόμενοι τὸ πρόσωπον αὐτῶν πρὸς τὴν Μέκκαν, ἢ πρὸς τὸν ναόν, τὴν καάβαν· ἐπειδὴ δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Μεδίνης συνήρχοντο πολλάκις μετ' αὐτοῦ εἰς προσευχὴν, ἐπενόησε νὰ τοὺς συγκαλῇ διὰ σάλπιγγος, ὡς συνεθίζαν οἱ Ἑβραῖοι· μετ' ὀλίγον ὅμως ἀντὶ τῆς σάλπιγγος, εἰσέγαγε τὸ κρόταλον· ἀλλὰ τελευταῖον εἰς τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, λαθὼν καθ' ὕπνον ἀποκάλυψιν, ὑπέδειξε τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ συγκαλῶνται εἰς προσευχὴν, τουτέστι διὰ τῶν δημοσιᾶ δις ἐπαναλαμβανομένων τούτων λέξεων· α ὁ Θεὸς » εἶναι μέγας· ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς πλὴν τοῦ ἐνὸς μόνου· » ὁμολογῶ, ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. » Ὁ Μωάμεθ

ἀξίαν συνιστᾷ τὴν ἐλεημοσύνην, δάνειον οὔσαν, τὸ ὁποῖον, λέγει, παρέχει τις εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἀπολαμβάνων εἰς ἀμοιβὴν τὸ διπλάσιον (σουρὰ λέ. νζ.). δὲν πρέπει δὲ νὰ προσδιορίζῃ τις εἰς ἐλεημοσύνην τὰ ποταπότατα, οὐδὲν ἂν τὴν κᾶμνη ἀναφανδόν (σουρὰ β.). — Ἡ πορεία εἰς τὴν Μέκκαν, τὴν κατοικίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν καάβαν, πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς μῆνας, καὶ ὅστις μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ δὲν ἐμπορεῖ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον οἶκον, ὑποχρεοῦται νὰ νηστεύσῃ ἡμέρας δέκα (σουρὰ β.). Πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ μὴν ῥαμαδὰν, καθ' ὃν ὁ Θεὸς ἐδημοσίευσεν τὸ κοράνιον, προσδιορίζεται εἰς νηστείαν, διαρκοῦσαν μέχρι τῆς ἐσπέρας ἐκάστης ἡμέρας (σουρὰ β.). — Θυμαστὴ εἶναι καὶ ἡ εἰς πάντα ἕκαστον, μὴ ὄντα ἀδύνατον, ἀσθενῇ, καὶ πτωχὸν, ἐπιβαλλομένη ὑποχρέωσις εἰς θρησκευτικὸν πόλεμον, ὅστις κυρίως πρέπει νὰ ἐπιφέρειται πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, ὅπου ἂν τύχωσιν ὄντες, μεχριτοῦ κατασταθῇ κοινὴ ἡ ἀληθὴς θρησκεία (σουρὰ ι. θ.). Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λοιπὸν καὶ τοὺς χριστιανούς, τῶν ὁποίων ἡ θρησκεία, ἂν καὶ περιέχουσα πολλὰς ἀπάτας, εἶναι ὅμως ἀληθὴς (σουρὰ θ.), δὲν ἐπιτάσσεται πόλεμος. Ὅσοι δὲ ἀποθνήσκουν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς θρησκείας, οἱ τοιοῦτοι μεθίστανται ἀσφαλέστατα μάρτυρες πρὸς τὸν Θεόν (σουρὰ β. γ.). — Εἰς τὴν ἠθικολογίαν τοῦ Μωάμεθ ἀξίον εἶναι νὰ σημειωθῇ προσέτι καὶ τὸ τῆς πολυγαμίας συγχωρεῖ ὁ ψευδοπροφήτης τὴν πολυγαμίαν, ἂν καὶ κατὰ τινὰ περιορισμόν. α "Ἄν φοβῇσθε, (λέγει τὸ κοράνιον, σουρὰ δ.) ὅτι δὲν ἐμπορεῖτε νὰ προσφέρεσθε προσηκόντως πρὸς πολλὰς γυναῖκας, νυμφεύεσθε, ὅσαι ἂν σᾶς ἀρέσωσι, δύο, ἢ τρεῖς, ἢ τέσσαρας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πλεοντέρας· ἂν δὲ διστάζετε, ὅτι καὶ εἰς ταύτας δυσκόλως ἐμπορεῖτε νὰ εὐδοκιμήσετε, νυμφεύεσθε μόνον μίαν ». Διαζύγια, φαίνεται, ὅτι ἐξήτει ὁ Μωάμεθ, ὅσον τὸ δυνατόν, ν' ἀποφεύγῃ· ὅταν προκύπτῃ, λέγει (σουρὰ δ.), μεταξύ συζύγων χωρισμός, ἅς ἐκλεχθῶσι μεσάζοντες ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, οἵτινες μέλλουν νὰ ἐνεργήσωσι τὴν

παρεδέχθη τὸν τρόπον τοῦτον τῆς προσκλήσεως, καὶ ἔκτοτε ἡ ἀπὸ πύργου αὕτη κλησις ἐπέχει τὸν τόπον τῶν χριστιανικῶν κωδῶνων.

διαλλαγήν. — Πρὸς τὴν ἐρώτησιν, ἂν ὁ οἶνος καὶ τὰ παίγνια εἶναι συγκεχωρημένα, ἀπεκρίθη ὁ Μωάμεθ, ὅτι καὶ δι' ἀμφοτέρα γίνεται τις βαρεῖας ἀμαρτίας ἔνοχος, ἂν καὶ φαίνεται, ὅτι ἔχουν καθ' ἑαυτὰ καὶ τι χρήσιμον. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ἐκφράζεται ἔτι μᾶλλον ὠρισμένως, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ· α ἐξάπαντος, λέγει, ὧ πιστοὶ, ὁ οἶνος, τὰ παίγνια, τὰ ἀγαλμάτια (πιθανὸν ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἔπαιζαν οἱ ἐθνικοὶ Ἀραβες ἐπὶ τινος σανίδος), εἶναι ἔργα ἀσεβοῦ καὶ ἀνόσια τοῦ σατανᾶ· ἀποφεύγετέ τα λοιπὸν, ἂν θέλετε νὰ εὐδοκίμητε· διὰ τοῦ οἴνου καὶ τῶν παιγνίων ζητεῖ ὁ σατὰν νὰ ἐνσπεύρῃ μεταξὺ ὑμῶν μῖσος καὶ ἔχθραν, διὰ νὰ σας ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἐνθυμήσεως καὶ προσευχῆς » (σουρὰ ε.) (α). — Ὅ,τι δὲ ἐξαιρέτως ἐλλείπει εἰς τὴν ἠθικολογίαν τοῦ Μωάμεθ, εἶναι τὰ πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς καθήκοντα· τὰ παρατρέχει δὲ διὰ τοῦτο μάλιστα, διότι θέλει νὰ στρέψῃ πᾶσαν τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν μόνον ὑπακοὴν καὶ εὐπειθειαν, οὐχὶ μόνον ὡς τὸν παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένον καὶ τῆς θρησκείας ἀρχηγέτην, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸν ἀνώτατον κυβερνήτην τοῦ ἔθνους. — Περὶ δὲ τῆς μελλούσης ζωῆς ταῦτα διδάσκει ὁ Μωάμεθ. Ὅστις ἐκλέγει δι' ἑαυτὸν τὸν ἀγρὸν τῆς παρουσίας ζωῆς, δὲν θέλει λάβει συμμετοχὴν τῆς δευτέρας, ἥτις εἶναι κυρίως ἡ ἀληθὴς ζωὴ (σουρὰ γ. δ. ιγ. ιη. λά.). Ἐν γένει δὲ τὰ πάντα πρέπει νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀναστάσεως (σουρὰ γ.)· ὅταν ἀνοιχθῇ ἡ ὁδὸς εἰς τὸν Γῶγ καὶ Μα-

(α) Πολλοὶ τῶν νεωτέρων (Michaelis, Mosaisches Recht) ἀγωνίζονται ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ οἴνου δὲν προέρχεται ἀπὸ πολεμικῶν σκοπῶν, ἀλλ' ἀπὸ εὐπειθείας πρὸς τι εἰς τὴν Αἰγύπτου γεννηθὲν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀραβίαν ἐξαπλωθὲν φιλοσοφικὸν σύστημα. Ἐν τούτῳ δὲ ἡ κυρία αἰτία, τὴν ὁποίαν λέγει καὶ ὁ Μωάμεθ, φαίνεται ὅτι εἶναι αἱ διενέξεις καὶ φιλονεικίαι, τὰς ὁποίας παράγουν ἡ πῶσις τοῦ οἴνου καὶ τὰ παίγνια. Ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὰς ἀρχαιοτέρας ἑκατονταετηρίδας πολλὰ τῶν ἀπαισίων ἐθνῶν διὰ παρομοίας ἢ ἄλλας αἰτίας ἀπειχάν τοῦ οἴνου, εἶναι γνωστόν· ἀλλ' ἐγενεον ἤδη ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἡ παρατήρησις, ὅτι ἀναπληροῦντες οἱ Μωαμεθανοὶ τὸν ἀπαγορευόμενον οἶνον διὰ τῆς μήκωνος (ὀπίου), παραδαίνουν ἐπίσης τὴν ἐντολὴν τοῦ ψευδοπροφήτου, ὡς μᾶλλον σχεδὸν ὅπ' ἐκείνης ἐρεθιζόμενοι.

γῶγ, (Ἰεζεκ. λή. 2. « Υἱὲ ἀνθρώπου, στήρισον τὰ πρόσωπόν σου » ἐπὶ Γῶγ, καὶ τὴν γῆν τοῦ Μαγῶγ, ἄρχοντα Ῥώς. » — Γενέσ. ι. 2. « υἱοὶ Ἰάφεθ, Γαμερ, καὶ Μαγῶγ. » κτλ.) τότε θέλουν σπεύδει πανταχόθεν ἀπὸ τῶν μνημείων οἱ ἄνθρωποι (σουρά κἀ.). καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ θέλει εἶσθαι σημεῖον, ὅτι ταχέως θέλει σημάνει ἡ ὥρα τῆς κρίσεως (σουρά μγ.). Εἰκὼν δὲ τῆς μελλούσης ἀναστάσεως εἶναι ἤδη ἡ νεκρὰ γῆ, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς διὰ τῆς βροχῆς ζωοποιεῖ, καὶ καθιστᾷ καρποφόρον· εἶναι ἡ νύξ, τὴν ὁποίαν διαδέχεται ἡ ἡμέρα· εἶναι ἡ σελήνη, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀνατέλλει ὁ ἥλιος (σουρά λς.). Ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ, κάμνουν καταληπτὴν τὴν ἀλήθειαν τῆς δευτέρας ταύτης δημιουργίας (σουρά ιζ. λ.). Ὁ καιρὸς ταύτης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν οὐδεὶς θέλει τολμήσει νὰ προφέρῃ τι πρὸς ἰδίαν ἀθώωσιν, καὶ οὐδεὶς νὰ ἱκετεύσῃ καὶ νὰ πρεσβεύσῃ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, εἶναι εἰς μόνον τὸν Θεὸν γνωστός (σουρά ιά. ζζ.). θέλει διαρκέσει δὲ 50000 ἔτη (σουρά ό.). Ἀφοῦ προήγηθῇ σεισμὸς τῆς γῆς, ὁ ἥλιος θέλει περισταλῇ· οἱ ἀστέρες θέλουν πέσει, τὰ ὄρη θέλουν περιπατήσῃ· αἱ θάλασσαι θέλουν κοχλάσει, καὶ αἱ ψυχαὶ ἐνωθῇ μετὰ τῶν σωμάτων (σουρά κβ. πά. πβ.). Θέλουν καταβῇ ἄγγελοι, τοὺς ὁποίους θέλουν ἀκολουθήσει πάντες εἰς τὴν κρίσιν (σουρά κ. κἀ.). Ἐκ παντὸς ἔθνους θέλει ἀναφανῇ εἰς μάρτυς κατὰ τῶν ἀνθρώπων· ὁ Μωάμεθ κατὰ τῶν Ἀράβων (σουρά ις.). Πρόσωπά τινα τότε θέλουν εἶσθαι λευκά· ἄλλα πάλιν, μέλανα· καὶ εἰς ἐκεῖνα μὲν θέλει δοθῇ βιβλίον εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα· εἰς ταῦτα δὲ, εἰς τὴν ἀριστεράν· τότε θέλουν γείνει φανερά πάντα τὰ κρύφια τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων (σουρά ρ.). Ἐκαστος μὲν θέλει ἀπολαύσει ὅ,τι ἐκέρδησεν, ἀλλὰ θέλουν ὑπάρχει καὶ βαθμοὶ τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν κολάσεων. Ἐξαίρετως δὲ ἐκεῖνοι θέλουν εὐδοκιμήσει εἰς τὸν Θεόν, οἵτινες διεκινδύνευσαν ὑπὲρ τῆς θρησκείας τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν καὶ τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ (σουρά γ.). Οἱ θεοσεβεῖς θέλουν εἰσελθεῖ εἰς τὸν παράδεισον εἰς τοὺς κήπους ἐκείνους τῆς Ἑδέμ, ὅπου ὑπάρχουν ποταμοὶ, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ εἶναι σωτήριον· ποτάμοι γάλακτος, ποτάμοι οἴνου

γλυκύτατα εἰς τὸν φάρυγγα καταρρέοντος, καὶ ποταμοὶ καθαρωτάτου μέλιτος (σουρὰ μζ.). Ἐκεῖ θέλουν καθέζεσθαι οἱ εὐσεβεῖς ἐπὶ μεταξωτῶν προσκεφαλαίων, διαπεποικιλμένων μετὰ χρυσοῦ· ἡδύταται ὀπῶρκι, κρέας, καὶ πτηνὰ θέλουν εἶσθαι παρόντα εἰς ἀπόλαυσιν αὐτῶν· συντρόφους δὲ θέλουν ἔχει σώφρονας, κόρας, εὐειδεῖς, ἐχούσας μεγάλους καὶ μέλανας ὀφθαλμούς, ὥς εἶναι οἱ λυχνῖται λίθαι, καὶ οἱ μαργαρίται, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς ἐτί εἰς τὰς κόγχας αὐτῶν· αὐταὶ δὲ αἱ κόραι, καὶ γνωρίζονται ἄνδρας, δὲν θέλουν παύσει διαμένουσαι παρθέναι. Καὶ τοιαύτη μὲν θέλει εἶσθαι ἀντὶ τῶν καλῶν ἔργων ἡ ἀμοιβὴ τῶν εὐσεβῶν, οἵτινες δὲν θέλουν ἀκούει ἄλλο, εἰ μὴ τὴν φωνήν, τὴν φωνοῦσαν πρὸς αὐτοὺς σωτηρίαν (σουρὰ ιη. μδ. νέ. οή.). Ἀπ' ἄλλου δὲ μέρους περιγράφει ὁ Μωάμεθ τὰς ἐν τῷ ἄδῃ βασάνους τῶν ἀσεβῶν διὰ μελανωτάτων καὶ τρομερωτάτων χρωμάτων. Ὁ ἄδης ἔχει ἑπτὰ πύλας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη περιέχει μέρος τῶν καταδεδικασμένων· ἅμα καέντος τοῦ δέρματος τούτων ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς κολάσεως, ὁ Θεὸς, διὰ τὴν αὐξήσῃ τὴν ταλαιπωρίαν αὐτῶν, θέλει τοὺς ἐνδύσει νέον δέρμα· εἰς τὸ αἰώνιον τοῦτο πῦρ δὲν θέλουν ἔμπορεῖ οὔτε νὰ ζῶσιν, οὔτε ν' ἀποθνήσκωσι, καὶ ἂν φωνάζωσιν ἀκαταπαύστως, ὅτι θέλουν πράξει καλὰ ἔργα (λέ. πζ.). περιδεδεμένοι ἐδομηκόντα πήχεων μακρὰν ἄλυσιν, θέλουν τρώγει ἀντὶ βρωμάτων δυσωδέστατα πτώματα, καὶ πίνει θερμὸν ὕδωρ (σουρὰ λη. ζθ.).

Πλὴν τῶν τοιούτων διδασκαλιῶν, τὰς ὁποίας ὁ Μωάμεθ ἔλαβεν ἐν μέρει ἐκ τῆς ἰουδαϊκῆς καὶ χριστιανικῆς θρησκείας, ἀλλὰ διέστρεψε καὶ παραμόρφωσεν ἐπὶ τὸ παχυλώτερον, ἐδίδασκε καὶ πλῆθος ἄλλων ἐντολῶν καὶ παραγγελμάτων ἰδίων, καὶ μάλιστα τὴν ἀσυμβίβαστον καὶ ἀντιφατικὴν ταύτην διδασκαλίαν, ὅτι εἶναι ὁ παρὰ Θεοῦ ἀπεσταλμένος ἐκεῖνος, ὅστις μέλλει νὰ ἐπανορθώσῃ πάσας τὰς μέχρι τοῦδε, ὑπὸ θεῶν μὲν διδασκάλων συσταθείσας, ἀλλὰ παραποιηθείσας θρησκείας. Διὰ νὰ πιστεύσωσι δὲ οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν θεῖαν αὐτοῦ ἀποστολὴν, ὥφειλε νὰ δώσῃ ἀποδείξεις τούτου· εἰς θαύματα δὲν ἤθελε νὰ ἐπιστηριχθῇ, διότι, ὡς

ἔλεγεν, ἡ δύναμις αὕτη ἀνήκει μόνον εἰς τὸν Θεόν· προφητείας δὲ περὶ αὐτοῦ, αἵτινες ἐλέγοντο ὅτι ἐπληρώθησαν ἤδη ἐπ' αὐτοῦ, ἐνόμιζεν ἀσθενεῖς ἀποδείξεις, ὥστε νὰ ἐμπορῇ νὰ τὰς μεταχειρισθῇ, καὶ ὡμολόγει ῥητῶς εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ὡς τὴν θαυματουργὸν δύναμιν, οὕτω καὶ τὴν ιδιότητα νὰ γινώσκῃ τὰ μέλλοντα. Τοῦναντίον δὲ ἦτο πεπεισμένος, ὅτι ἡ ἀνεπίτευκτος ὠραιότης καὶ τὸ ἐξαίρετον τοῦ κορανίου ἀποδεικνύει ἀναντίρρητον καὶ πάσης ἀμφιβολίας ἀνεπίδεκτον τὴν θεϊαν αὐτοῦ ἀποστολήν. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν, ὡς λέγει, τὸν ἀπαίδευτον ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἀγγέλου Γαβριὴλ, σαφὲς καὶ τέλειον, συμφωνοῦν πρὸς τὴν χριστιανικὴν καὶ ἰουδαϊκὴν ἀποκάλυψιν. Ὅτι δὲ ὁ Μωάμεθ ἐσεμνύετο πρὸς τούτοις λέγων, ὅτι ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὁ Χριστὸς αὐτός, κατέλιπον προφητείας περὶ αὐτοῦ, ἐρρήθη ἡ δὴ ἀνωτέρω· τώρα δὲ ἐκθέτομεν αὐτὰς ἐνταῦθα, ὡς ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν Ἀράβων συγγραφέων. Δευτερον. λγ'. 2. « Κύριος ἐκ Σινᾶ » ἤκει, καὶ ἐπέφανεν ἐκ Σηεῖρ ἡμῖν, καὶ κατέσπευσεν ἐξ ὄρους Φαράν, σὺν μυριάσι Κάδης ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ. » (λόγοι, ὑπκινιττόμεναι δῆθεν, ὡς λέγουν, τὴν κατάβασιν τοῦ νόμου εἰς τὸν Μωϋσῆν, τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ τοῦ κορανίου εἰς τὸν Μωάμεθ).—Ψαλμ. μθ'. 2. « ἐκ Σιών ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ. » (Ἡ συριακὴ μετάφρασις ἔχει μεγαλοπρεπὲς στέμμα, ἀντὶ τοῦ ὁποῦ « Ἀραψ τις μεταφραστὴς ἔγραψεν· ἐνδοξον μαχημοῦδ, [βασίλειά] ὄνομα, ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὸ Μωχαμμέδ.) — Ἰωάν. ιγ'. 7. « ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. » (Ἡ διότι διὰ τοῦ λόγου τούτου ἀναγγέλλεται νέος διδάσκαλος, ἡ διότι κατὰ τινα εἰκασίαν ὁ παράκλητος διὰ τινος μεταβολῆς παράκλητος, ἡ περικλυτός, σημαίνει τὸ αὐτὸ ὅτι καὶ τὸ Μωχαμμέδ.) — Ἠσαΐ. κα'. 7. « καὶ εἶδον ἀναβάτας ἰσπεῖς δύο, καὶ ἀναβάτην ὄνου, καὶ ἀναβάτην καμήλου, ἀκρόασαι ἀκρόασιν πολλήν. » (ὁ ἀναβύτης τῆς καμήλου ἐμφαίνεται, λέγουν, ὁ Μωάμεθ).

Ὁ Μωάμεθ, ἐὰν πρέπη νὰ ἐπιφέρωμεν καὶ τινα κρίσιν περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς θρησκείας αὐτοῦ, ἦτον ἄνθρωπος, οὐχὶ βέβαια ποταπῶν δώρων παρὰ τῆς φύσεως λαχὼν· ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισε, νὰ καταστρέψῃ τὴν εἰδωλολατρείαν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· αἱ δυσχέρειαι, τὰς ὁποίας ἀπῆντησε περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης· τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων τὰς ὑπερνήκησεν· οἱ τρόποι, τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη· καὶ τὸ θεμέλιον καθόλου, τὸ ὁποῖον κατέβαλεν εἰς τὴν μεγάλην τῶν πραγμάτων μεταβολήν· πάντα ταῦτα μαρτυροῦν ἀποχρώντως, ὅτι ἦτον οὐχὶ τῆς τυχούσης εὐφυΐας ἄνθρωπος. Ἀπ' ἄλλου δὲ μέρους τὸ ἔθνος, μεταξὺ τοῦ ὁποίου ἀνεφάνη, ἀφωσιωμένον παντάπασιν εἰς τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν, ἀμαθὲς, εὐκολόπιστον, καὶ δεισιδαῖμον, καὶ πρὸς θρησκευτικὴν θεοβλάβειαν ἐπιρρέπεςτατον, ἦτον ἐπόμενον νὰ αἰσθανθῇ βαθυτάτην ἐντύπωσιν διὰ τὸν ἀποφαντικώτατον καὶ ἐπιτακτικὸν τρόπον, καθ' ὃν ἤκουε φημιζομένην καὶ κηρυττομένην τὴν θείαν αὐτοῦ ἀποστολὴν καὶ πληρεξουσιότητα. Θρησκευτικὰς ἀληθείας νὰ ἐρευνήσῃ, ἦτον εἰς τὸ ἀρχαῖκόν ἔθνος πρᾶγμα διόλου ξένον· πολλὸ ὅμως εὐκολώτερον ἦτο ν' ἀκολουθήσῃ ἄνδρα, ὁμιλοῦντα πρὸς αὐτὸ πάντοτε περὶ οὐρανίων ὀπτασιῶν καὶ ἀποκαλύψεων· ἄνδρα καθαιροῦντα μὲν τὴν καθεστῶσαν θρησκείαν, ὑποσχόμενον δὲ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχικὴν ἐκείνην καὶ καθαρὰν, τὴν ὁποίαν ὡμολόγουν οἱ σεβάσμιοι αὐτῶν πρόγονοι. Τὸ θρησκευτικὸν σχέδιον τοῦ Μωάμεθ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ σκοπῶν· καθότι ὠφελούμενος ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἀρχαῖκῶν τινων φυλῶν καὶ πόλεων ἔχθρας, ἐξετέλεσε διὰ τοῦ ξίφους ὅ,τι οὐκ τῆς πειθοῦς δὲν ἐδυνήθη νὰ κατορθώσῃ. Τῶν Ἰουδαίων δὲ καὶ Χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους εὗρηκεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ πολυαριθμούς, καὶ ἐκείνους μάλιστα ἰσχυροὺς, καίτοι ὑπερεχούσης τῆς θρησκείας αὐτοῦ, ὡς ἔλεγε, τὴν ἐκείνων, ἐφείσθη ὅμως, φαίνεται, διὰ τοῦτο, διότι εἰς τὰς θρησκείας αὐτῶν ἔπρεπε γὰρ εὐγνωμονῇ πολὺ, ὡς ἐξαγαγὼν ἐξ αὐτῶν ὕλην πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐαυτοῦ· τοὺς Ἰουδαίους δὲ τότε μόνον μετεχειρίσθη ἐχθρικῶς, ἀφοῦ αὐτοὶ κατέλυσαν πᾶσαν κοινωνίαν με-

τ' αὐτοῦ. — Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα ἐξάγεται, ὅτι ὁ μωαμεθανισμὸς εὗρηκε χώραν εἰς τοὺς Ἀραβας, καὶ ἐξηπλώθη τοσοῦτον, διὰ τὴν εὐφρίαν αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ, διὰ τὸ μεταδοτικὸν τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, διὰ τὰς εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐπαγγελλομένας ψηλαφητάς καὶ παχυλάς ἡδονάς, διὰ τὴν ἐνοικοῦσαν εἰς πάντα ἄνθρωπον περὶ τῆς τοῦ ἐνὸς μόνου Θεοῦ ὑπάρξεως δόξαν, καὶ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Χριστιανῶν χαύνωσιν.
